

کتاب جزئی کا رخا سے سحر شرم کی کتاب میں پرخرج و ناجوانہ جلد کتبائیت و بیرونی اسیر و دانہ ہوتی ہیں اس شہد محمد حیدر و جبرکت سے کھلا صی اولہ نمبر ۸

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE4274

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعد حمد و غفار و نعت سول مختار و منقبت آل اطہار و محدث اصحاب کبار
 خاکسار حقہ الانام فروغی تخلص علامہ احمد نام متوطن تجارہ علاقہ لورستان
 فارسی جہانگیر آباد مدعا نگار ہو کہ ایک وزیر القدر گرامی منش سعادت گین
 زین العابدین بیات گزین حمید الدین سعید ارین تحمل حسین مقبول بارگاہ
 لم نزل محمد فضل نے مجھ سے کہا آج تک کوئی ایسی کتاب لاویز شوق انگیز کم
 جسکو لڑکے رغبت سے پڑھیں یا دیگرین فائدہ اٹھائیں نظر سے نہیں گذری اگر
 آپ توجہ فرما کر ایک نصاب مفید اطفال حاوی الفاظ کثیر الاستعمال خالی از زوائد
 تالیف مائیں تو ہم لوگ بہرہ دانی پائیں چنانکہ انکی خاطر عزیز اور بخود انو چشم محمد زید
 مد عمرہ کی تعلیم مد نظر تھی اسلئے میں نے یہ سالہ چار سو بیس شہر کا متضمن بنالیا
 بہتیا لیس لغت کتب معتبرہ لغات مثل ثلثی الارب منتخب لغات غیث اللغات

شمس اللغات نقائس اللغات بہار عجم قمر بان قاطع مویہ الفضلہ درمی کشا و غیرہ
 سوا سخا کیے کے عطائی نامہ کی طرز پر ترتیب یا یعنی اول سے آخر تک شعرا و محکم
 خیم کیا اور ہر جگہ بارہ بارہ شعر لکھے تا اظہار کو بیگ بھی مین کامل طور سے درج
 لغات ضروریہ پر انکو عبور حاصل ہو فیض شاہ جہانی کو نام سے موسوم کر کو بواسطہ علم
 زمان فائدہ و درج وی مقبول و منقول جامع فروع و وصول خبر بطریق مولانا محمد اشیر صاحب
 سہوانی متہم مدرس ریاست بامید پیریانی بحضور فیض گنج جو گو کہ برج قدردانی شہر
 فیض سانی علم دوست ہنر پرور رعایا نواز عدل گستر شہری خصال قمری اہل کمال شاہ
 بہادرم جناب نواب شاہ جہان سلیم صاحبہ کن آف انڈیا رئیس لا اور عظیم طبقہ اعلیٰ
 ستارہ ہند و رئیس بھوپال دام اقبالہا پیشکش کرتا ہوں خدا کرے پسند خاطر خاندان
 ہواور عیسیٰ مورد انعام و عطایہ دہ بارگاہ ہی جہاں سے ہنرمندوں کے دامن آمال
 نقد مقصود سے لالا مال ہوتے ہیں اور اہل فن اپنے جوہر کی قدر دیکھ کر نہال ہوتے ہیں

کرہن تعریف کیا شاہ جہانی	کمان سے لاون گویا بی نہال	گرم مین حاتم طائی سے بڑھکر
عدالت مین ہی کیسے سے فزون	عجم سے تا عرب ہے نام اُسکا	شریعت پروری ہی کام اُسکا
تائنت کو ہی اُسکی بات پڑنا	شرافت کو ہی اُسکی ذات پڑنا	شریفوں کی ہی وہ طحاؤ ماؤ
غریبوں بکیسوں پر چم فزا	جہان مین جب ہے اُسکا دور آنا	بہت سی خبریاں ہمراہ لایا
بھلائی کی چلی باد بہار	ہوئی علم و ادب کی نہر جاری	بصد حشمت ہے یارب سلا
بڑھے ہنرم و قار و عمر و دست	ناظرین ہنر میں اگر سہیں کہیں غلطی پائیں	و نوازش در دست

حرف الالف متضمن یک صد و نوزده لغت و تسخیر

خالد و حمن حیدر و درگاه	ایزد و الله یا هم کردگار
یار سازاد تقی پرستار	احمد و حامد محمد مصطفی
دهرتی نوم ارض وزین غیر آفتاب	آسان خیم و ساگردون فلک
مشغله شغل و عمل کردار	امرد فرمان و مثال ارشاد حکم
اوس شبنم نرم باران طل بھار	ابر بدلی غنیمت نذر رعد گرج
خاندان و دودمان گنبا تبار	آخ بزار بھائی بی بی بنت دخت
خازنه سالی نھو کتہ ستار	آخت خواهر آبا همیشه بہن
جنازون وضع حبلی بارد آ	امراة عورت مونس نازن
جیب ولی مونس حبیب و دوست	آنس خلعت حب محبت دوستی
مضطرب بیاب مضطربیت	آرزو خواهش تمنا اشتیاق
بامزہ خوش طعم ہاضم خوشگوار	اکل خوردن کھانا و تری قوت بزن
بہ سفر جل آبی مرغان نار انار	آم تغزک آنہ کیلہ طلع موز

اکلاش
سلطان آباد لکھنؤ دارالعلوم
استری مکتب لکھنؤ
بانیج

حرف الباء الفارسی متضمن یک صد و دوازده لغت الفسخه

گو و آغوش و بغل کش بر کنار	باشنه ایڑی عقب نظر و ز بار
گال مرغ رخساره عارض خد عدا	پست بطن و اندرون خون و شکم
گهشی مرفق راست سید حاجت بیا	پونجا ساعد زنده رخ و بند دست
ز قه جوگا حوصله پوٹا کزار	نخ و محب چکل و خنگال جنگ
شاه فرمانده خدیو و شهربار	پادشاهی سلطنت شاهی شهری
قرمان خاقان و خسرو تاجدار	پادشاه سلطان ملک فرمانروا
حاجب و کواب دربان پرده دار	پرده شاد و دان پیش و حجاب
آفتاب محمد و بزرگی افشار	پند غیرت و محفل اندرز سیکه
عاجزی عجز و تواضع انکسار	پوچا طاعت عبادت بندگی
کسب و گنجور و حسان طه دار	پوچہ گنجینه حشمانه کنز گنج
نیلا تھو تھا تو تیا سخی بخار	پشکری شب بمانی زاک زنج
کالا اسود تیره و تار یک تار	پسہ گبرا ابلق و ابلک کلنج

گو و آغوش و بغل کش بر کنار
گال مرغ رخساره عارض خد عدا
گهشی مرفق راست سید حاجت بیا
ز قه جوگا حوصله پوٹا کزار
شاه فرمانده خدیو و شهربار
قرمان خاقان و خسرو تاجدار
حاجب و کواب دربان پرده دار
آفتاب محمد و بزرگی افشار
عاجزی عجز و تواضع انکسار
کسب و گنجور و حسان طه دار
نیلا تھو تھا تو تیا سخی بخار
کالا اسود تیره و تار یک تار

حرف التاء الهندي متضمنين یک صد و شصت چار لغت و نسخہ

ایک ایک واحد آخر آج چار

1815

م ت ع ع ع ع ع

ن

جانکیا عثمان احماد مرزا

آفتابہ لوٹا کوزہ گر گھبار

محمداً رسولاً ربك ان كان ربك شاكاً

ع م ع

رواق دین سو بھاہر ایں

خواری دولت بمبذل مخدول خوا

سہرہ غلہ، رکارو و رکارو کا مالہ احار

ن ع ن

ع ع ع

مُتَنَدِ ابَارِد و سَرْدِ تَمَاگِرم حار

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

طه ا ر ه ي ا ر ه و ط م س ق ح ت
م ع ن ع ع ف

تو نہی کیل نائزہ ماشورہ نول

پیشی غصہ شاخ کمر شام

ط

کھانہ ارایس جبل زیب پرین

طحا سحره سحر سحره

مُصَنِّت مُرَحِّل خَالِد تَو

ع ع ق ع ن

میرھاج لڑو م جی لیل تیج و باب
ن ن ن ن ن ن ن ن ن ن

شکری برین برشتن بجهوننا

نیکافشقه مندی نیٹا و حنا

طائفة من المؤمنين

[illegible]

نہایت

2

١٠٠

١٠٠

५०

۱۰۰

حرف الثانیة المتضمنین یک صد و سبست و سرفوت و النسخ

ثُمَّ حَقَّقْنَا تَعْلِيمَ إِبْرَاهِيمَ إِذْ سَأَلَ عَنْ عِشْرِينَ

شاق و تابند در رشتان منجلی

ت ت غ
ت کینا بر مر و حامه قلم

ع ع ع ن ع

ع ۱۰۰

ع ن ه ع ن ت ع
ع ن ت ع ن ت ع

تغلب ورواه ستم لوطی

تفصیل لکھی ہے تہ نشین و درویش

ثقل بھاری پن گران بھاری ثقل

ع ه ن ع
فما و سر ما ب و ما ط ا ز م خ ص ر

ع ن ع ه ت ع
ل ل ل ل ل ل

ع ن ع ن ع

اگلا پیشین و سلف چچھلا اخیر

روشن و سفا و خشنه منیر

نیشکر و کاشت نیشکر و سر

ع غ ف

رواها در اسیدن بن در دو ده

بیتلہ ان طرہن جلیں ترف و سیر

الحمل بحجر آبرو نه غاله فرید

دہن روغن تیل کل گڑ بہر

بٹری جولان بند پاقیدی اسیر

نعمین منبع حشره تالاب آنگر

ع ع ن م ت

سنة ١٢٨٠

چند روز بعد از این که در این شهر رسید

رسالة في بيان
الفرق بين
الدين والادب

2

五

59

五

حرف الحیم العربی متضمن یک صد و نوزده لغت الهی

خامس آمرزنده بخشنده غفور	جرم و عصیان و گناه فسق و فحور
ع ن ت ع	ع ن ت ع
فاسق و بدکار تر دامن مجور	جانی آثم عاصی و مجرم اثم
ع ن ت ع	ع ن ت ع
برق تابش شوق تجلی لمع نور	جام ساغر ساکنین کاسه ابلاغ
ع ن ت ع	ع ن ت ع
دور تر آئینه تعبید و گال دور	جامکان موضع محل بقعه جگه
ع ن ت ع	ع ن ت ع
بها گنه والا گدازنده نفور	جبین نامروی بجا نیت بزرولی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
عاقل و فرزانه فاطن ذی شعور	جبهه سیما ناصیه ماتھا جبین
ع ن ت ع	ع ن ت ع
کاهلی سستی کسل فقرت قنور	جده وادی و آوا جد غمته پی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
عیش عشرت خرمی بخت ضرور	جشن شادی حظ خوشی زوت طار
ع ن ت ع	ع ن ت ع
خشر محشر ساعت و یوم النشور	جو کچه آنچه هر چه جب هر گه ادا
ع ن ت ع	ع ن ت ع
زار و ملاعت عفت لاغر صغور	جهری آژنگ آژده سکو شکنج
ع ن ت ع	ع ن ت ع
گول احمق آلبه نادان بے شعور	جمل ناوانی سفته محمق ابلهی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
باطل و فریہ فتنه ناراست زور	جھوٹ کذب و لغو بطلان و دروغ
ع ن ت ع	ع ن ت ع

ن حایب و غیب جیم

و غم و غم و غم

ن حایب و غیب جیم

ن حایب و غیب جیم

حرف الحاء الملهمة من یک صد و بی و یک لغت و نسخہ

دور عهد و قرن دوران عصر ہر	عول سال و سن قہتا ماہ شہر
کاٹون دہ قریہ مدینہ منصر شہر	حاکم آمر حکمران والی رئیس
زہر سم پس آہر شہرہ فادر ہر	حرص للکج طمع شہرہ کاو آرز
پاسبان پاسی تیاقی پاس پھر	حامی و حافظ نگہبان و قریب
عرف مور و رنو ذخیرہ موج کہر	حالا آب اکنون کنون اٹک ہنوز
برکہ خانی حوض جوی و درو نہر	حلہ کسوت لبس برایہ لباس
بے جبت کارن برابہ حل پھر	حرف گفتار و سخن قول و کلام
جور و محو ابہ حرم کا بن پھر	حرم ہشیاری و کا خبرت فطن
قسط قسمت خط حصہ بخش پھر	حکمت و دانائی حدس و ہوش لبق
منہر خفی پوشیدہ ظاہر فاش خبر	حین زمان ہنگام آن وقت ہم
پیٹہ حاذار و مطاؤ پشت ظہر	خنجر و نائے و گلو حلقوم حلق
کچھوا غلیم سنگ نیست باخہ صہر	حوت مچھلی بخش ماہی نون سمک

دور

دور

دور

دور

دور

دور

دور

دور

دور

دور

حرف الخاء المعجمة یک صد و السجده لغت و نسخه

خل مجب مخلص انیس و همگیا	دوست هم درد و موافق سازگیا
خال مامون غم عمو آودرجیا	والده مان ام مادر مام مار
خیر استر بغل ماده کاؤ کاے	نیل کاے نیله عمر و خر حمار
خرزبه بطخ کھیرا باد رنگ	پست فستق ککری قنار و خیار
خضم دشمن مدعی حاسد عدو	دشمنی خصمی حسد کینه نفار
خطبه ملکنی خواستگاری شادی عقد	صاحب خانه ملکن و خانه دا
خفت موزہ جوتی یا افزا نعل	لاٹھی مطول و عصا زو ضرب مار
خفیه پوشیدہ چھپا مخفی نہان	بر ملا پیدا ہویدا آشکار
خوردنی کھانا خوش مالکول طعم	باسی بائست آشت تارقی و نما
خوشه بھٹا آل شکست سنبله	باجره گاؤرس ڈرہ زرت جوار
خویشی اپنایت قرابت رشتہ جم	بھائی بندایا یگانہ رشتہ دار
خشت آجر اینٹ آگ جونا کلس	کوٹ بارہ قلعہ رابض قلعہ دا

نکاح و نواہ

نکاح و نواہ

حرف الدال المهملة من یک صد و سبت و نغشت و انشخه

داخل و اندرون آتی تیج در	خارج و بیرون بیرون باهرید
داد انصاف و عدالت محدث	عادل و دادار مصطف و ادگر
درد و دگر ریج و عتبا صدمه گزند	رحمت و ایذا ذی آزار ضرر
دوخ و دهوان دود و دوشان چکنی و مد	جرمه و خگر خروده چنگاری شتر
دسوان عاشق تیسرا ثالث سوم	ثانی آخری و دوسرا دیگر دگر
دشمنه خنجر بینه مغفر تر که خود	دخال و ذرقه جبهه ترش اسپر سپر
دیره چاک تازمانه کوثر اسوط	بارگی اسپ و فرس و موی نفیر
دم نفس موی روان جان نفس روح	مستقر ماوی وطن موطن مقرر
دوده کاجل تسمیه محل و توتیا	ایره و آستر بطانه آستر
دسته موسل بدق باون اوکلی	خشک یا بس سوکها ایتس خشک
دوش منکب شانه عاتق کندھا	خصیه خایه لنگ فرزندون ذکر
درجه رتبه مرتبه تکلیف و جباه	طنطنه شوکت شکوه و شان و فر

ن

ن

ن

ن

ن

ن

ن

حرف ال ذال المعجمه متضمن یک صد و بیست و نه بیت و نه

با لنگ افسار مقود با گور	ذیل دامن جیب کیسه قورگور
ف ف ف ه	ع ن ن ن ه
گور امر کب رشتش لوتس چرمه لوتس	ذاب و صمت خروده آهو حرف عیب
ه ه ن ف ن ف	ع ع ن ن ع
نرف فاختیدن و صکناد صکنای لوتس	ذات عین و طینت و گوهر نساد
ع ف ه ه	ع ع ع ف ن
کهار می بالیج زفت بکها کهار	ذائقه طعم و مزه پیکاکتف
ه ع ن ه ه ن	ع ع آ ه ن
بل تو ان امکان تر و تاب زور	فرع قوت طاقت و یار امجال
ه ن ن ن ن ف	ع ع ع ن ن
غلغله غوغا فغان اقوا ه شور	فل خوار می فصح در سوالی ففوح
ن ن ن ف اردون	ع ع ن ع ن
کیسه بر طرار سارق در دچور	و هم برانی زشتی شور قیج خبث
ن ع ن ه	ع ه ن ع ع
ایک تنو یک صدایه صدک ک	و نه دار و ضامن کافل کفیل
ن ع ن ه	ن ع ع ع
دو دگر اگر م چنپی مل مور	دنب اشم و معصیت و زور و خطا
ع ه ن آ ه ع ن	ع ع ع ع
ارضه دیک دیوچه طاووس مور	دوب گعلنا حر گرمی شمع موم
ع ه ن ع ن	ع ع ه ع
گور کن خفایه رتبت قیر گور	ذوق لذت چکمه بخش چکما چنشد
ن ع ع ع ن	ع ع ه ن ن
نظمی طلق آهو خر صحرانی گور	ذوب گرگ و سید سر حال بهیژ یا
ع ع ن ف ن	ع ع ع ه

ن ذال المعجمه

ن ذال المعجمه

حرف الراء المهملة متضمنین یک صد و نین و ده لغت و نسخہ

<p>باک خشیہ دغدغہ دہشت خطر ع ن ع ن ع رہ طریق و جاہد مسلک رکیز ع ع ع ع ع حُتّا کہ مُطرب مُعنی لغتہ گر ع ع ع ع ع جاگنا بیداری و قیظہ سہر ع ع ع ع ع تسعہ نو نہ دس دہ و عشرہ عشر ع ع ع ع ع مضع مضعہ شتر آدر شتر ع ع ع ع ع رہنما مرشد دلیل و راہبر ع ع ع ع ع کاخہ مدار و شران باران مطر ع ع ع ع ع رونے والا باکی گریان نوحہ گر ع ع ع ع ع ماجرا کیفیت و حال و خبر ع ع ع ع ع ہمنان ہمراہ ساتھی ہم سفر ع ع ع ع ع غربت و سیاحی و حلت سفر ع ع ع ع ع</p>	<p>عرب ہیبت بول ہم و ترس ڈر ع ع ع ع ع راہ سنت پنج مشاج و سبیل ع ع ع ع ع راگ اٹھان زمرہ شیانید ع ع ع ع ع رویا حلم و خواب سنا سندر نوم ع ع ع ع ع ربع چارم با و آدھا نصف نیم ع ع ع ع ع رگ زن و فقہا و فاضل گشت ع ع ع ع ع مرشد ارشاد و ہدایت رہبری ع ع ع ع ع رشمہ چکرہ حصینٹ بارش شکار ع ع ع ع ع رونا نوحہ کرنے و زاری بکا ع ع ع ع ع رویداد و سرگزشت و نسخہ ع ع ع ع ع رہنے والا ساکن قاطن مقیم ع ع ع ع ع راہی طاعن راہرو ساقر غریب ع ع ع ع ع</p>
--	---

بیک

بیک

بیک

بیک

بیک

بیک

بیک

بیک

بیک

ایضا حرف الراء المهملة متضمن یک صد و نوزده لغت ۱۲ نسخه

مستقل واثق خصینه بایدار	راسخ و مضبوط و محکم استوار
چین سکه آرام آسایش قرار	راحت و سلوت و عفت روح و سکون
شارب الخمر و شرابی می گسار	راخ و دخت و زرق و باد و شاد
نشاکیف و سکر مستی و خمار	راوق و مل و غیره صها مشراب
صبر صادق و دانا زیرک و پشمار	رای هوش و عقل لب و زبان خرد
حرب بیکار و شسته کارزار	رزم ناورد و جدل جنگ و دغا
گیماس تبین و که علف چاره نیا	روش گوهر سرگین و سرین کیدیل
گنجا اقرب کل کچل شیرینه وار	رایه و عصفج و شیرینه قرع
بامحبه باطری کبیل و خاردار	روضه گلشن باغ بستان گلستان
زر طلا سونا و ذهب عقیان نقصا	روپا چاندی نقره و یشیم و کچن
دکه حانوت و دکان رسته قطا	رخت کالا سازا سیاب اثاث
کامچی مسلخ و خیر شاه پوست مار	ریشک و عقرب و بچه کزوم کا کاگز

در اسود

در آواز وین و درج و عقاب

در آبیال و درج

در شمشیر

حرف الراء المعجمه من یک صد و شانزده لغت و نسخه

بھیرا بنوہ و حشر جسم غفیر	زجر چھڑکی بازدارندہ جسم
گرنا افتادن تھکا ماندہ جسم	زاد توشہ برگ متزلزل مرغلہ
جیل خورد گرد خاد و موش گیر	زاد کو آچھ کھوسٹ آلو بوم
منکر و فرخ بڑا لچا شیر	زشت مکروہ و کبریہ و بد قبیح
باج عقیقہ قار استون عقیقہ	زروی صفت پیلا پن آبض سفید
سختی شدت مشکل و مشکل عسر	زعفران کیشیر حسد عصف کسوم
خوبصورت خوش لقا نیکو طریہ	زشت رو بہ شکل بد صورت بوم
واقفیت آگہی واقف خیر	زینہ در شجرہ سیرھی سلم زردبان
طاق و تر و منقر و منسا نذر	زوج شفع و جفت جوڑا یک فرد
پشتوا مخدوم خواجہ شیخ پیر	زہد تقوی پارسائی آقا
ہینک حلیت انگڑہ سیرہ عسر	زیرہ کمون سونٹھ سڑھی بھیل
بانسری فرار نے پستی صفر	زنگ ناقوس و دوع منقار سنگھ

دخات جوت

دعقم

دخات جوت

دخات جوت

حرف الین المهملة من یک صد و بیست لغت هفت

سرعت و عجلت شتایی زود و فور
 سات هفت و سبع سابع ساتوان
 سینک شاخ و قرن سیراز و سرون
 سان فسان مشخز و ودن بانها
 سکه کوچه نای بر زن کو گلی
 سبت و ستار و خاتم سگبری بگ
 سلسله زنجیر سانکر حجت فلج
 سوچ اندیشه سگال سپر خصم
 ساتھ صحبت مع رفافت همای
 سفره دسترخوان شیلان و سباط
 ساج طاجن طابق و تاب و تآ
 سفری کثیری لگل امرو و مل
 اردو

قاعده نشیوه روش آئین طور
 بر چک عقب کمری سرطان بر کتو
 کرگ گنیزا کرگدن ترگا و تور
 بشی و افرونی و افسراط کور
 راسته باخ و صراط و راه نور
 اشتمل حیث و تقاضا ل ظلم جور
 قطن پینه رویی بتوله کچه قوس
 توش تشویش و ترو و فکر خور
 بازگشتن کوئنا فقصان حور
 چوک غرث و گرس و حج و خست
 زلزله بھونچال گردش چرخ و دو
 مستقیض پیرمرد غنچه زهره نور

نقانون

ساخته و تصحیح و تدوین و تصحیح و تدوین

تألیف و تصحیح و تدوین و تصحیح و تدوین

حرف الشین المعجمه متضمن یک صد و سبست چهار لغت و الائن

چاند غاسق ماه لوخن سس قمر	شرق خاور غرب چشم بستر
مروہ و بشری بشارت خوش خبر	شاد و فرحان خرم و خوشدخ
کوزبانہ شعلہ امرا ازہ شبر	شورہ ابقریسو و باروت نلفظ
زبد شیر شیر و شیمہ چربک شبر	شاد و در طر فہ نایاب و غریب
مہر بری بد بختی اقبج زشت تر	شوخی قسح و چرک کر سہ میل فخر
فاجرہ بدکار و شجک قحہ غر	شلف کسی روپی لولی لکے
گٹھلی خستہ استخوان خرماتر	شحم جربی سہ حجم و گوشت شاس
بہ حسن خوب اچھا بہتر خوبر	شفقت و رفق و عنایت حمت
فوق بالا بر علیہ او بر زر	شلم و شلم شلم تفاح سب
ہینر عین انہی مادہ نقل تر	شاشہ میرک بول شیخ پشاپوت
کوہ کی طفلی صبی خردی صغر	شبت شبت پیری شیخوت ہر
دستان اسطوره افسانہ کمر	شیمہ خصلت داب عادت خلق

شیمہ خصلت داب عادت خلق

شیمہ خصلت داب عادت خلق

شیمہ خصلت داب عادت خلق

شیمہ خصلت داب عادت خلق

حرف الصاد المهملة من یکصد و پنجاه لغت و نسخه

صیت ذکر خیر شهرت شهرت	صوم روزه برت قدام روزه و
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
بیش قیمت عالی زرین کامیاد	صدق سپاهی سدید و راست
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
خدیجه مطهری مقرر جاب قرار	صنعت کون و دیز قام و ام نگ
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
چیز شایع بر کار سخنر شاهکار	صفر بندی نقطه و نکته خجک
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
غل خروش و شور جلا ایت کار	صوت آواز و صدائالہ نفسیر
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کھول بکشا یا در کھ تو یادوار	صعب مشکل شاق مشکل تراهم
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
آب خوردن پانی پیالہ بیار	صلت و قول و کرم بخشش عطا
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
سین اشارہ چشمک و ایمانار	صمت خاموشی خموشی چ سکوت
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
قطر خیزه کران حوزہ کنار	صوب جانب موجهت سمت طرف
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کاٹ برش حد و آب تیغ دھار	صارم و تمسیر بندی تیغ سیف
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کاغذ و قرطاس کاغذ لکھ نگار	صوت لفظ حیرہ آمه دوات
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
بس بسا بسیار بخت بد بخت	صوت و حشمت و محبت و بد بخت
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع

بج

بج

حرف الطاء المهملة متضمن یک صد و بیست لغت و نسخہ

طہر باکی اقدس اظہر پاک تر
 طاب نکمت طیب خوشنور انعم
 طاروت و حادث جدید و نوینا
 طائفہ منتشر گروہ و زمرہ خیل
 طرہ باران گیر چھا سفت چھت
 طعن آما آرد روئی خیزنان
 طوع خواہش رغبت و میل و گرا
 طامر و بر غوث پشت قدم کک
 طلق تلک ابرک جھنجھل آئینہ
 طائل و برج و شمع منفعت
 طفہ و دیان نافع کار و فعل کام
 طین گل و لای و حل کچر خلایب

روشنی لمعان ضیا بر تو عسدر
 باس بد بو گندگی بتن و دفر
 کمنہ پوشیدہ پُرانا تازہ تر
 شش چھ چارہ اربع عشر
 حلقہ در کند امصرع نحت در
 خیم کی پرسم آٹے والا آرد گر
 پور بند انبویہ گت نیشکر
 کونج گلبہ جھوپڑا چھتر چتر
 لولو موتی جوہر گوہر گہر
 ٹوٹا خضران خضر زبان نقصان
 مزد مزدوری و اجرت فن نہر
 سنگریزہ کنکری ڈھیلا مدر

ت

ت

ت

ت

حرف الطاء المعجمة متضمن یک صد و شانزده لغت و نسخه

قطره پل جبر جا در آبشار	ظهر پیشین و پیر نصف النهار
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
کوه شخ طود و جبل و زرو چکار	ظطر تر پتھر حجر سی و سته سنگ
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
چھوٹے والا رہندہ رستگار	ظالم و سدا گر جا ظلم
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
پٹر نخل و دووہ شجرہ روکھ دار	ظنب جڑ بن اصل یا بود نزال
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
داشتن رکھنا نادن ترکھ بدار	ظرف آوند و سون برتن و دعا
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
جھاڑنا ز فتن ہبسا گرد و غما	ظعن رفتن کوچ کردن ارتحال
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
جادو گر راقی و ساحر عسکرا	ظفر ناخن نیکھ اصابع او نگلیان
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
کاستن گھٹنا گھٹانا اختصار	ظلل سایہ و صوب شد و آفتاب
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
رسم ہنجا رو رویش شیوہ شعرا	ظلم بیداد و تعدی مظلمہ
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
اذن دستوری اجازت خلل	ظلمت و تاریکی و بھو و ظلم
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
بھیدہ و راز بھیدی راز دار	ظن گمان شک نہ عم و ہم و جمال
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن
و قمر حلم و برباری و دوتار	ظنّت و ہتان و نہمت افترا
ع ع ن ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن ع ع ن

در نسخ داد و سکون از انجہ و در آخر از اصل و جکار
فیض المهرمان و نیم تازی بردن جز از مثنوی بسیار ۱۱

حرف العین الملهمة بمن یکصد و ثلثت و یک لغت و اسنخه

عز جرب غارشت بر یون کجای گر
 عین کبر مهر سونج هور شرق
 عاصی نافرمان بقاوت کشتی
 عاقبت انجام اتمام ختام
 غم اراده قصد نیت یونیک
 عسکری جندی سایه اشکی
 عضو اندام و بدن قالب جندی
 غفر غفران صفح بخشش مغفرت
 علم دانش عالم و دانا پس
 عرض چو زائی فراخی دسح حب
 علاج بیکسنته حصن و ندان فیل
 غلبوت و جوله کمری موله قدس

بجای

بجای

بجای

بجای

بهاژ تا خرق و دریدن تیاره
 شمس خورشید آفتاب یون خور
 تودگیل رگم بنه لجا پیر
 استها پایان تمام آسم
 غرقه خلوه گھاٹ مشرب انجور
 خادم و فرمان برد نوکر نقر
 هاتم کیک و جارحید دست کر
 چوچ منقار و کلپ نول و شتر
 پیشه صنعت حرفه صنایع کارگر
 ساگ سبزی و تره گاجر گذر
 کاری کندی کیوڑا گادی کد
 بھر کلنز و و بر مخ زنبور پر

دکھان

نفس منجمه

نزدیک جزا

نکاحی

حرف الفار مقصود بیکصد و سبت و دو لغت و نسخ

خوف کفر کی حالت و دیوار حذر	فاتحه عنوان سید آغاز صدر
صحن انگس نشیگاه خانہ صدر	فلک و مرکب شیک منزل تکرار و ک
مکرمت غرت بزرگی محمد قدر	فر مسمن مؤثا لمرضی کبر
خرخشه جھکڑا سبک کدر	فاخته کالنجہ صاصل قاز غار
غر و حرمت آبر و توقیر قدر	فخ شیک دام و تصدق و اس جال
چاند پورا ماه کامل خار بدر	فرقه جمهور و جماعت کافه
نکیه بالمش چار بالمش دست صدر	فصل انعام و سخا و دو نوال
وزن سخن تو لنا اندازہ قدر	فلس بسیار پول کل و مری مشیر
جنب کروٹ پہلو چھاتی سید صدر	فم دہن فوہ و دہان منہ و بوط لب
عربده ہینچا لڑائی بلوی غدر	فوج عسکر کو کیکہ جیش و جم
مالدار می و سیارت غنیہ قدر	فیل مادہ ہفتی ہاتھی پیل فیل
ارتقا چھنا اترنا حل و حذر	فرش گشودن بچھا نا سہ چھ

حرف الکات التازی متضمن یکصد و نوزده لغت و نسخه

با صر و سینده و بینا بقصیر	کورا عمی اندهانا بسنا ضریر
خوشنما زریا بسندیده هتر	کانا اعور لخال شل شگل اشل
ساجچه چپرا شکار می صلیگر	کو تر و درقا کو تر خرو بیٹ
گھانا کشکاب امش جو مار الشعیر	گش زحل کیوان سنج شنبه
ماجد و سامی بزرگ و مہ کیر	کعبہ قبلہ مقبہ و مسجد مسیت
دل جنان خاطر درون بال صیر	کلیہ گروہ زہرہ تیار و دانت
قدری نیندے قلنا مشتق مسیر	کم قلیل و اندک و کثر اقل
بے سبب لغو و عبت بهیود و خیر	کنپشی صدغ و شقیقہ طره زلف
ماش ہندی قلت کلتی جو شخیر	کو وون کدیم طلبہ مہجی شنبید
ٹھنگنا بونا پستہ قدا قصیر قصیر	کبڑا احب منخی و لوخ کوز
عیب جو عیاب بدگو خلیہ	کنگمی شایہ منط مسح جو راجہ
امی نا خواندہ تو مرغ باز گیر	کھسرا حصہ سرخچہ پی شری

نہاں چھپا اہلک نہاں

حرف الکا الفاری متضمن یکصد سبب لغت و نسخ

گردنای کتو کچس کی باو فر	شاغل آر بهر درج و دشمن کور
گازر و قصار دهبوی دهبوی	طائر اُرطنے والا پُران اُرطیر
گالی دشنام و شتیمه سب داو	نفع ده نافع موش کارگر
گر بزی خدعه فریب زر قتل	کاند و مکار گر بر حسب له گر
گون عدل و تنگ خرچین جوال	نقد فقدان کم نشان سیما اثر
گال کنگنی شابی و شلتوک دھان	سرسون سر شفت کر سنه کسک مٹ
گلہ بان راعی شبان چوپان کرد	هونا گشتن بودن الا جز مگر
گالاکس و پند مند و نذیف	ندی ارغامال کو لال و دشمن
گیتی جگ گیمان جان سمارق	کسلائی گوش خربوز اشگر
گاڑی گردون ارابه گا و بیل	بوچھ نقل و بار حاصل بار
گوخا عجا اخرس اکلم گنگ لال	بہر اکلیا وہ اضم اطروش کر
گیت فتمہ رامش و وستان ہرود	آسیا چکی رحا و رطہ بھنور

حرف اللام متضمن یک صد و سبست یک لغت و ششم

لایکا کودک طفل بوڑھا شیخ پیر

لامہ و درع و زره پوش و کس

لالی حُرمت سُرخِ احمر سُرخِ لال

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

لاوہ گلی دُنڈا سُرگل گیند گوی

للع طیبیت دل لگی طیب فُراج

لغز بُرد الغوزہ گردک چستان

لنگ و اُتھج لنگڑا آورد پوپلا

لاکن و آما و لیکن بلکہ بل

لخی و فک جبرائیل ٹھٹھی دُفن

لوڑہ عمران و ملازہ کنج کاگ

لیل شب شُفت دن ہمارو روڑو

لعل شب شُفت دن ہمارو روڑو

لیل شب شُفت دن ہمارو روڑو

پیر زن زال و عجوز و گند پیر

بیک سمسار ایچی قاصد سفیر

روشن و لامع و رخشان پیر

وے بدہ برخیز اٹھ لے تو گھر

ولنشین مقبول و لکش دلیر

کاش افسوس و دریغ و دای فیم

قصہ خوان افسانہ گو سام سمیر

نا توان کمزور کم طاقت حقیر

دھوکا گوراب و سراب آل و کثیر

دُون دنی سفلہ فرومایہ نحیر

دست اجابت چپیش و زنجہ حیر

ملہ محبوبیل گرم خاکستر خیر

ملہ محبوبیل گرم خاکستر خیر

ملہ محبوبیل گرم خاکستر خیر

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

حرف المیم متضمن یک صد و سیست و سه لغت و الا نسخه

منقل شرمیده نادم شرمسار	ننگ آرزوم و حیا و ششم عار
میل مگرد و تر شا و زرش شنو	کافرو زارع کسان و همگان کا
محول دام انج و ثمن قیمت بها	دار باز و غازی ننگ زر گرشنا
مثل آسا و ش مشابه و مثال	سان لیسان نهم رنگ همچو پس دار
مستمر نمرند همیشه نیت سدا	داما پیوسته همواره همار
منطقه فوطه کمر پیکان نطق	طالب و داعی و خواهان فحشنگ
میمون فرخنده مبارک حمد نیک	شور محس و شوم مخوس و ششار
ملنا مالیدن پشیا خوس عرق	باز بازی صید نجبر و شکار
مخبط ابره در زن و سوزن سخی	دوخت بیون تا کار شسته خطا
مروه میت جیفه مردار و کشت	بست عشرون گنتی تعداد و شما
موت حین جیف اجل مرگ و ثبات	و خم و خمه مرقد و تدفن مزار
مهربان مشفق خفی عاطف شفق	مهربانی لطفت شفقت مهربار

شازش

نعام

شاهان

زخماط

دران منکره صندوق و سقا ایزد کرم

حرف النون متضمن یکصد و سبستین پنج لغت و نسخه

ناگیر و لا حیرم لا بد ضرور
نلاج غلغلیج بزر و تخم حب
نوج کبر و ساد و ر و آمد و بکل
نخن ماهم تو دوستی و وجود
نوتے تسعین نو و پنجه یاس
نانی جد و اُم الاُم نانیب
ناون اسم و نام گنای خمول
نرم لیت نرمی لیت رفیق لیت
نسر کر کش گد سو ز خیر خوک
نضج و خنک طنج کپا پر کا
نی کجا خام نارس کال فج
ناب پیا پیش و جب بالشت شهر

طیب و پاک و زکی طاهر ظهور
مرحک شک عدس و انچه مسور
عجب نخوت کبر خود بینی غرور
سوزش و حرقت طبع و هوئی بکوی
کوتلی کند و مشکا حم حرس و خور
اصتیاج ارب و ازب حاجت شور
ناسپاسی کفر ناشکره کفور
کثرت و بیاری پستیایت و فور
دو سنج درنده چوپایه ستور
بهار گلخن تخی آتشان و کور
لاغری ضرر و تحف ضرر و همور
عاری عریان بچ برهنه نگار عور

نایب

نایب

نایب

نایب

نایب

نایب

نایب

نایب

نایب

حرف الواو متضمن یک صد و نوزده لغت و اشعار

موجب و علت سبب چه و مر ع ع ع ع ع ع	واسطه باعث و ساطت رگد ع ع ع ع ع ع
بادیه با مون بیابان وشت بر ع ع ع ع ع ع	واوی بنیاد راغ جنگل مشیه تیه ع ع ع ع ع ع
چسیت کیا ہے تو و تھا جو کر اگر ع ع ع ع ع ع	وافی پورا جلد کل کامل تمام ع ع ع ع ع ع
پڑھنا خواندن فتویٰ پیوسته و غیر ع ع ع ع ع ع	واوی و حق شان ثابت بار و باب ع ع ع ع ع ع
دلگارا و بیدل و خونین جگر ع ع ع ع ع ع	والہ عاشق خسته شیدا شیفته ع ع ع ع ع ع
مشتر مشهور نامے نامور ع ع ع ع ع ع	واہب و باقول نخی معطی خواو ع ع ع ع ع ع
فیج شاطر نامہ بر بیامبر ع ع ع ع ع ع	وحی پیغام خدا مرسل رسول ع ع ع ع ع ع
بویہ بویک بو بود ہد شانہ سر ع ع ع ع ع ع	ورما آرنب شاخ گوش و زموع ع ع ع ع ع ع
زرد چوبہ ہر دہلدی عودا اگر ع ع ع ع ع ع	ورک چو تر اگر و ردت و شرین ع ع ع ع ع ع
ہتر او لے احسن اسعد نیک تر ع ع ع ع ع ع	واردن و ازون قلب و ندھاپن لکون ع ع ع ع ع ع
دھن کمان قوس جلد زہ و ع ع ع ع ع ع	وقت استادن کھڑا ہونا قیام ع ع ع ع ع ع
لویا ڈاڑوکل لویا و و ستر ع ع ع ع ع ع	ون چو و نخی نقل خواہہ صای جا ع ع ع ع ع ع

صحرا قدو و سبب عری

نام جو انور و کریم

نقشہ

نقشہ

نقشہ

حرف الهاء مقصود بكسر الهمزة وفتح الهمزة

باوید و دوزخ سفت و دار البوار
 همنیا مغل دهر و محصد و اس
 بان بے آری نعم خود خویش آب
 بچکی بکشت بچک و بکه فواق
 هر و گریه بی سنور و هر س
 بدیه تحفه ار معان و نوران
 بلکان خفت سنگ بلکا خفیف
 همنان همسر بر آب مستوع
 هندوی سفته کا غدر سفته
 بنوده بوزج مجول محل نکس کشت
 هو و باشد کف کیو نگر و چهر
 هنرم و همیم خطب لکری خشب

الاصب

جلوه موزون بی پرده فروخت	بهر فیضان این نصاب و لکشی
--------------------------	---------------------------

سال خواهی فارغ جدت پسند	حال اخرا برلقاب و لریاب
-------------------------	-------------------------

اعنی اگر ابعاد و تقاطع فزاید سال حال جلوه نماید مصرع و لکش هم داده است

خاتمه الطبع الحمد والشکر لله على نواله والصلوة والسلام على رسول

محمد وآله اما بعد این نصاب عجیب سوم به فیض شامانی

تالیف بنیف شاعر به مثال فصیح المقال مولوی شیخ

غلام احمد صاحب فروغی حسب فرمایش بنیف

مدوح ماه شوال المکرم ۱۲۲۲ هجری

در مطبع رزاقی واقع کانهوار اتره

عاجز محمد عبد الصمد غفر له

عزیز

طبع در بر

نقط

تاریخ طبع ثانی از مولف

صد شکر احسان خدایر بی نصاب و کتاب	مقبول گھر گھر ہو گئی مقبول گھر گھر ہو گئی
کی دوہ مطبع کی خطا اب اسکو نہ تھا	ہلو سے ہتر ہو گئی ہلو سے ہتر ہو گئی
قطر کو جھٹ پٹ کلکت لکھتہ فروغی خط	قند مکر ہو گئی قند مکر ہو گئی

قطعات تاریخ مطبوعہ سابق رختہ کلکتہ جبرسک خضر
استادی مولانا مولوی فدا علی صاحب فارغ مراد آبادی حوا

این شوخ زحجرہ گاہ مطبع	بنمود چور سے حیرت افزا
تاریخ بطور نو نو شتم	شد چاپ نصاب مرد وانا

ایضاً

زیور طبع بین کر نخلی	دیدہ افروز دل آویز کتاب
مصرع سال سادہ و فارغ	مجمع فیض ہے دجیب نصاب

ایضاً بقاعدہ بیانات

شائق علم ہتر شیخ غلام احمد	کرد تالیف پی درس کتابیہ مثل
خواند فارغ ہے تاریخ مکر مصرع	جامہ طبع بیر کرد نصاب ہے مثل

سید نصیر احمد صاحب
انصاف کا بیٹا ہے کہ درج ذیل کتابیں
میں سے ایک ایک کر کے
کھرید کر پڑھ لیں
تو ان کی مدد سے
تاریخ طبع کی
کلیف سہل ہوگی
۱۹۰۰ء

سید ازادی صاحب
مجموعہ کتابیں
۱۹۰۰ء

بیانات
مردودہ کتابیں
۱۹۰۰ء

ف ۲۱۳

CALL No. ۱۰۲۲۷

ف ۲۱۳

۲۲۷۲

فیض شاہجہان

فروری

Date	No.	Date	No.

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES - PERIODICAL SECTION

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Re. 1-00** per volume per day shall be charged for text-book and **10 Paise** per volume per day for general books kept over-due.

